

MILOŠ ZELENKA

**LEGENDA ČESKO-SLOVENSKÉ SLAVISTIKY
A KOMPARATISTIKY
SLAVOMÍR WOLLMAN (3. 8. 1925 – 27. 1. 2012)**

Abstract

The study surveys the basic biographical data and works of Slavomír Wollman (1925 – 2012), a distinguished member of the Czech and Slovak academic community who is widely recognised in Europe for his achievements in the field of Slavonic and comparative studies. Wollman's scholarly profile has been boosted by his personal and working relationships with the Russian philological and cultural-historical school (V. V. Vinogradov, V. M. Zhirmunsky, A. N. Tolstoy, D. S. Likhachev, J. M. Lotman, R. Jakobson, etc.). In addition to summarising Wollman's active involvement in the Czech and the International Committees of Slavonic Scholars, and in the **Society of Literary Science affiliated to CSAS, the paper specifies his contribution to the renewal of the Slavonic Institute in the 1990s and to the foundation of the Czech Association of Slavonic Scholars in 2004.**

Key words

Slavomír Wollman ■ Czech Slavonic Studies ■ comparative study of literature ■ the Czech Association of Slavonic scholars ■ the International Committee of Slavonic Scholars

Koncem ledna 2012 zastihla českou slavistiku a literární vědu nemilá zpráva: 27. ledna náhle zesnul ve věku osmdesáti šesti let v plné tvůrčí svěžesti prof. PhDr. Slavomír Wollman, DrSc. Ještě na počátku tohoto roku se živě zajímal o vydání kolektivní monografie *Česká slavistika 2011*, která si kladla za cíl odborné i laické veřejnosti prezentovat aktuální stav domácí lingvistické a literárněvědné slavistiky. Také s hrdostí oznamoval, že dokončil sestavování reprezentativního výboru svých monograficky laděných studií *Slovanské literatury ve střední Evropě*. Odešla živá legenda a pamětník osobností, o nichž se dnes dozvídáme jen z učebnic a studií: jako chlapec např. viděl zakladatele české slavistiky J. Polívku, svou diplomovou práci konzultoval s M. Murkem, který mu roku 1946 vyprávěl své dojmy ze setkání s V. Jagicem či A. N. Veselovským koncem 19. století. V Ružomberku 1936 na cestě do Tater náhodou potkal slovenského katolického politika A. Hlinku, od dětství byl v blízkém vztahu s R. Jakobsonem, který v 30. letech docházel na rodinné návštěvy v bra-

tislavském bytě. Už jen tento letmý a náhodný výčet potvrzuje, že každé osobní setkání s ním bylo zážitkem a inspirativním povzbuzením pro další badatelskou práci: stačilo jen pokorně naslouchat a člověk se vědomostní i na duši cítil obohacen a nabit novou energií. Slavomír Wollman se právem zařadil mezi přední české a slovenské literárněvědné slavisty, literární teoretiky a komparatisty. Svým životním osudem i vědeckým dílem ztělesnil nejlepší tradice česko-slovenské literární vědy, která se prosadila v evropském kontextu.¹

Slavomír Wollman se narodil 3. 8. 1925 v Bratislavě, v rodině jedné z nejvýznamnějších osobností české meziválečné slavistiky a komparatistiky Franka Wollmana (1888–1969), který v té době přednášel jako docent na Univerzitě Komenského v Bratislavě, a matky Anny, roz. Fajnorové (1902–1984), slovenské publicistky a představitelky ženského hnutí v meziválečném Československu. Kořeny matčina rodu jsou spjaté s nejvýznačnějšími slovenskými obrozenými rodinami: s Hodžovými, Fajnorovými, Hurbanovými, Jurkovičovými, Daxnerovými; S. Wollman byl také v příbuzenském vztahu s M. Figulí, I. Dérerem, přímým prastrýcem z matčiny strany byl i M. R. Štefánik a jména Wollmanových předků uherská policie zapsala na černou listinu 526 hlavních odpůrců maďarizace Horních Uher.² Slavomírův dědeček Vladimír Fajnor (1875–1952) vynikl jako profesor Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě, který v letech 1931–1939 předsedal Nejvyššímu soudu ČSR v Brně; pradědeček Štefan Fajnor (1844–1909) patřil k významným národoveckým advokátům a především ke spoluzakladatelům slovenské vážné hudby a sběratelům lidové písně.

Mladý Slavomír až do roku 1940 žil na Slovensku, poté přišel do Protektorátu Čech a Moravy, záhy se však vrátil na Slovensko, kde prožil hlavní válečná léta. Je málo známým faktem, že vzpomínky na Wollmanovo dětství beletristicky zachytila jeho matka v prózách *Slavko v Tatrách* (1936) a *Slavko poznáva svet* (1938). Po osvobození v roce 1945 absolvoval slavistiku a ruštinu na FF UK v Praze, studia zakončil v roce 1949 doktorátem a téhož roku od 1. září nastoupil jako vědecký pracovník do Slovanského ústavu a jako sekretář do re-

¹ Článek je rozšířenou a modifikovanou verzí medailonu *Slavomír Wollman (3. 8. 1925)*. *Slavica Slovaca* 40, 2005, č. 2, s. 167–168 a článku *Slavomír Wollman jubilující*. In: Kontexty literární vědy II. Ed. O. Richterek. Ústí nad Orlicí 2009, s. 19–22.

² Faktografické údaje čerpáme z rozhovoru *Vstupujeme do nového baroka. Hovoríme s literárnym teoretikom Slavomírom Wollmanom*. Zhovára sa Anna Mikušťáková [=Zelenková]. *Literárny týždenník* 5, 1992, č. 26, s. 1 a 10–11. Dále srv. rozhovor *Kaviarne patrili ku kultúrnym centráram. Rozhovor so Slavomírom Wollmanom o starej Bratislave*. Pripravila Anna Mikušťáková [=Zelenková]. *Romboid* 32, 1997, č. 8, s. 29–33. Rodinnými svazky S. Wollmana se zabýval Jozef Hvišč v studii *Inšpirácia nadväznosti (Ku komparatívnej koncepcii Slavomíra Wollmana)*. In: Česko-slovenská vzájemnost a nevzájemnost. Ed. I. Pospíšil – M. Zelenka. Brno 2000, s. 28–33. Dále srv. Karol Rosenbaum: *Doslov*. In: S. W.: Porovnávacia metóda v literárnej vede. Bratislava 1988, s. 301–304.

dakce Slavia, v níž pracoval více než padesát pět let a z níž byl roku 2004 nečekaně odvolán z funkce šéfredaktora. První drobný příspěvek věnovaný vzniku slovenského filmového časopisu uveřejnil v roce 1947³ a o dva roky později napsal svou první recenzi do Slavie.⁴ Svou vědeckou dráhu zahájil výzkumem slovanského a zejména ruského dramatu v 18. a 19. století, záhy svou pozornost obrátil na zkoumání metodologických otázek starší ruské literatury. Ve své první monografii *Slovo o pluku Igorově jako umělecké dílo* (Praha 1958) detailně interpretoval klíčovou památku ruských dějin jako estetický artefakt. Zásadní vliv na jeho vědecké i tematické formování měly studijní pobyty v Sovětském svazu 50. let, kdy se seznámil s ruskou filologickou a kulturněhistorickou školou (A. N. Veselovskij), ale i s výraznými představiteli tehdejší sovětské slavistiky, jako byl např. V. V. Vinogradov, V. M. Žirmunskij, N. Tolstoj, A. N. Robinson, D. S. Lichačev, kteří se později stali jeho osobními přáteli. Tradice historické poetiky A. N. Veselovského a literárněhistorického díla Paula van Tieghema, tvarového strukturalismu otce Franka, komparativní genologie a stylistiky (V. V. Vinogradov, V. M. Žirmunskij ad.) pozitivně přispěly k utváření jeho badatelského profilu.

O Wollmanově biografii i metodologickém směřování průkazně vypovídá rozhovor *Můj život mezi vědou a uměním (k 85. narozeninám)*, který s badatelem vedla A. Zelenková.⁵ Wollman, jenž mluví o svých česko-slovenských kořenech a odkazu domácí komparatistiky a slavistiky a koncepcích světové literatury, zároveň vzpomíná na své návštěvy Sovětského svazu, na kontakty s ruskými slavisty a především detailní pozornost věnuje českému strukturalismu, s nímž byl spjat jeho otec Frank, člen Pražského lingvistického kroužku a jehož hlavní představitel R. Jakobsona a J. Mukařovského osobně poznal. Wollmanova osobní zkušenost se strukturálním myšlením proto vyvrací některé mýty: pražský (správně i brněnský a bratislavský) strukturalismus inicioval V. Mathesius, který „v mnohém historicky předcházel moskevským a leningradským kořenům strukturalismu vůbec, což si v Rusku ani neuvědomují“.⁶ Wollman připomíná památný spor K. Krejčího s J. Mukařovským o sémantické gesto a také na pravou míru uvádí Mukařovského rozchod se strukturalismem završený přednáškou v listopadu 1948 v slovenském Martině.⁷ Blížší vztah než

3 Slavomír Wollman: *Zahajujeme diskusi o filmovém časopisu. Varuj... Výkrik volající k životu*. Filmové noviny 1, 1947, č. 18, s. 5.

4 Slavia 19, 1949–1950, č. 1–2, s. 564–566 (podepsáno Sl. W.).

5 *Můj život mezi vědou a uměním (k 85. narozeninám)*. Rozhovor s prof. S. Wollmanem připravila Anna Zelenková. In: Kontexty literární vědy II. Ed. O. Richterek. Ústí nad Orlicí 2009, s. 23–36.

6 Ibidem, s. 28.

7 Ibidem. Celá přednáška J. Mukařovského byla publikována pod názvem *Kam směřuje dnešní teorie umění?* Slovo a slovesnost 11, 1948–1949, č. 2, s. 49–59.

k Mukařovskému si mladý Slavomír díky otci uchoval i po únoru 1948 k R. Jakobsonovi, s nímž později spolupracoval v Mezinárodním komitétu slavistů.

Od přelomu 50. a 60. let se těžiště Wollmanova zájmu soustřeďovalo převážně na komparativní problematiku slovanských literatur, což vyplynulo mj. i ze skutečnosti, že mladý badatel od roku 1957 působil jako sekretář Československého komitétu slavistů a později v letech 1963–1970 vykonával funkci sekretáře Mezinárodního komitétu slavistů. V 60. letech pracoval po zrušení Slovanského ústavu v roce 1963 v jeho nástupnických institucích až do vytvoření Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV, v němž poté zastával funkci zástupce ředitele a vedoucího oddělení slavistiky a komparatistiky. V roce 1968 se společně s L. Ďurovičem, F. V. Marešem ad. podílel na organizaci a úspěšném průběhu VI. mezinárodního kongresu slavistů v Praze. Publikoval v časopisech *Slavia*, *Česká literatura*, *Slovenská literatúra*, *Slovanský přehled*, *Slavica Slovaca* a zejména v zahraničním vědeckém tisku (Itálie, Německo, Rakousko, Polsko, Rusko, Francie, Bulharsko ad.), editoval celkem devět sborníků k mezinárodním kongresům slavistů, nejnověji sb. *Česká slavistika 1998*.⁸ Po smrti svého oblíbeného učitele, polonisty a slavisty Karla Krejčího v roce 1979 Wollman převzal funkci předsedy Literárněvědné společnosti, kde za jeho řízení přednášely přední domáci a zahraniční veličiny slovanské a neslovanské filologie. Literárněvědná společnost si za Wollmanova vedení v 80. letech dokázala uchovat pluralitní metodologický charakter a stala se otevřenou názorovou platformou, která za své členy přijala i proskribované literární vědce. V roce 1986 nastoupil do funkce předsedy Mezinárodní asociace pro studium a šíření slovanských kultur při UNESCO po slavném D. F. Markovi. V letech 1988–1993 působil v čele Mezinárodního komitétu slavistů a až do roku 1998 byl ve vedení Československého, pak Českého komitétu slavistů, který byl založen po reorganizaci v roce 1990. Roku 1999 bylo Wollmanovo dlouholeté působení v Mezinárodním komitétu slavistů a v časopise *Slavia* oceněno pamětní zlatou medailí Masarykovy univerzity, která v zastoupení Ústavu slavistiky tamější filozofické fakulty uspořádala mezinárodní sympozium *Česko-slovenská vzájemnost a nezájemnost*.⁹ Po rezignaci se všech oficiálních funkcí – již

⁸ Bibliografie S. Wollmana je obsažena v následujících textech: *Soupis prací PhDr. Slavomíra Wollmana, CSc., za léta 1948–1985*. Šest. H. Sofrová, S. Sýkorová a A. Vachoušková. In: *Slavica v českém a slovenském literárním vývoji*. Praha 1986, s. 355–373. Dále *Soupis prací Slavomíra Wollmana 1986–1994*. Šest. A. Vachoušková. In: *Slavica in honorem Slavomíri Wollman septuagenarii*. Ed. J. Hloušková – J. Vlášek. Praha 1995, s. 217–219. Dále *Soupis prací Slavomíra Wollmana 1995–1999*. Šest. I. Pospíšil. In: *Česko-slovenská vzájemnost a nezájemnost*. Ed. I. Pospíšil – M. Zelenka. Brno 2000, s. 13–14. S. Wollmanovi byl věnován tematický blok *Významné životní výročí profesora Wollmana*. In: *Kontexty literární vědy II*. Ed. O. Richterek. Ústí nad Orlicí 2009, s. 9–36. Tyto sborníky byly vydány na počest Slavomíra Wollmana.

⁹ *Česko-slovenská vzájemnost a nezájemnost*. Ed. I. Pospíšil – M. Zelenka. Brno 2000.

jako čestný člen Mezinárodního komitétu slavistů – inicioval založení České asociace slavistů v roce 2004, která se stala nástupnickou organizací Českého komitétu slavistů.

Slavomír Wollman vedle akademického úvazku paralelně přednášel v letech 1965–1998 starší českou literaturu a srovnávací dějiny slovanských literatur na FF UK v Praze. Vedle toho jako hostující profesor vyučoval koncem 60. let na Kalifornské univerzitě v Los Angeles a v letech 1992–1994 na univerzitě ve Vídni, kam jej pozval slavný český paleoslavenista F. V. Mareš. V monografii *Porovnávací metoda v literárnej vede* (Bratislava 1988) napsané ve slovenštině zmapoval soudobý stav teoretického myšlení o komparatistice, a především se věnoval historické poetice, žánrům slovanských literatur, funkci systémů v literární historii a otázce tzv. generální literatury. Tou se zabýval i v práci vydané v Itálii *La storia dei generi letterari* (Bergamo 1990), kde terminologicky a sémanticky v tvořivé návaznosti na francouzského komparatistu Paula van Tieghema obhajoval generální literaturu jako reálný rezultat empiricky průkazného mezinárodního souboru faktů a souvislostí, jako „*literární strukturu určitého internacionálního společenství zjištěného v určitém kulturněhistorickém prostoru*“.¹⁰ Monografie *Česká škola literární komparatistiky* (Praha 1989), která rozvinula teze naznačené v studii *Tradice a přínos české literární komparatistiky*,¹¹ zmapovala vývoj a kontinuitu českého komparativního myšlení od nejstarších dob až po současnost. Zatímco jeho slovenský kolega Dionýz Ďurišin úspěšně narušoval teorémata klasické komparatistiky, Slavomír Wollman konkretizoval literárněhistorickou precizní argumentací a širokou heuristickou bází dosavadní postupy, které inovuje a sémanticky aktualizuje. K. Rosenbaum v této souvislosti Wollmana správně charakterizoval jako zastávce komparatistiky v „klasické“ podobě, „*ale bez konzervatívneho zbierania faktov*“,¹² které bez přísného metodického postupu nemohou vést k realizaci srovnávací metody jako konkrétního nástroje a východiska pro pochopení mezinárodních literárních dějin a historické poetiky. Je zřejmé, že v důrazu na tvar a žánrové hledisko Wollman navázal na eidologickou koncepci svého otce Franka. Právě monografie *Porovnávací metoda v literárnej vede* se měla stát ještě na sklonku 80. let podkladem pro získání velkého doktorátu (DrSc.) v oboru Teorie a dějiny slovanských literatur. Teprve v letech 1999–2000 Slavomír Wollman završil tímto titulem svou úspěšnou vědeckou kariéru. Nikoli

¹⁰ Slavomír Wollman: *Generální literatura a srovnaná literatura (La littérature générale – la littérature comparée)*. In: Příspěvky k morfologii a sémantice literárněvědných termínů. Praha 1974, s. 67.

¹¹ Slavomír Wollman: *Tradice a přínos české literární komparatistiky*. In: Dějiny literárnej komparatistiky socialistických krajín. Ed. D. Ďurišin. Bratislava 1986, s. 171–205.

¹² Karol Rosenbaum: *Doslov*. In: S. W.: *Porovnávací metoda v literárnej vede*. Bratislava 1988, s. 303.

náhodou o této knize vynikající literární teoretik a estetik Z. Mathauser napsal, že její přínos „*je u nás svým způsobem nezastupitelný... díky své vědecko-organizační činnosti v slavistice naší i mezinárodní... má prof. S. Wollman ve věci srovnávací literární vědy a slavistiky jedinečný přehled a nadhled.*“¹³

Snad největší Wollmanovou zásluhou je v českém myšlení o srovnávací literatuře jeho rozpracování systémové analýzy v literární vědě, která se projevila v hlubším spojení světové literatury s koncepcí systému. Tento vztah podle autora nevyplývá jen z mechanické aplikace tzv. systémové analýzy převzaté z kybernetiky či exaktní teorie informace, ale je dán přirozenou existencí literárních jevů a procesů v morfologicky rozpoznatelných celcích.¹⁴ Východiskem k systémovému chápání se Wollmanovi, který „stárnoucí“ termíny srovnávacích studií oživuje novou funkcí, stává monistická koncepce dějin, tj. myšlenka jednoty slovesného vývoje světa včetně folklórních projevů. K odmítnutí hodnotově pojaté binární opozice „národní literatura – světová literatura“ (Wollman v této souvislosti tvrdí, že „*komparatistika respektuje národní literaturu jako historický fakt a hledá světovou literaturu jako vědecký postulát*“)¹⁵ zde přistupuje minuciózní terminologická aplikace specifikující „literaturu celého světa“ v smyslu amorfní sumy všech uměleckých výtvorů a světovou literaturu jako selektivní formaci definovanou svou funkcí a distinktivním rysem hodnoty, z níž je eliminováno kritérium atribuce, pokud implikuje „nadřazenost“ či „podřazenost“ některých slovesných celků. Z těchto konstatací je zřejmé, že v duchu tieghemovské tradice *littérature générale* Wollman odmítá pojetí světové literatury jako mechanické sumy děl či výběrového panteonu klasiků. Naopak považuje tento vrcholový fenomén za systém systémů; přesto je u Wollmana světová literatura pojímána převážně geneticky, jako historický a funkční celek, resp. jako mnohostranný tvar vzniklý z konkrétních děl, která „*překročila místní a národní rámec svými mezinárodními koleracemi a která se dostávají do světového povědomí prostřednictvím nadnárodních subsystémů, motivovaných jazykovou a etnickou příbuzností, kulturní symbiózou...*“¹⁶ Systémový přístup Wollmana vede k předpokladu genetické existence obecného vývoje, celostně chápané slovesnosti jako ústní tvorby a písemnictví ve všech vrstvách její stratigrafie, což mj. podle badatele potvrzuje i současná globalizace masového šíření literárních výtvorů.

¹³ Zdeněk Mathauser: *Oponentský posudek na doktorskou práci prof. PhDr. Slavomíra Wollmana, CSc., Porovnávací metoda v literární vědě*. 8. 3. 2000, s. 1 (citováno z rukopisu).

¹⁴ Slavomír Wollman: *Systémy – světová literatura – historická poetika*. In: S. W.: *Česká škola literární komparistiky*. Praha 1989, s. 107–130.

¹⁵ *Ibidem*, s. 111.

¹⁶ *Můj život mezi vědou a uměním (k 85. narozeninám)*. Rozhovor s prof. S. Wollmanem připravila Anna Zelenková. In: *Kontexty literární vědy II*. Ed. O. Richterek. Ústí nad Orlicí 2009, s. 26.

Slavomír Wollman se podílel na obnovení Slovanského ústavu v roce 1992 jako koordinačního centra české slavistiky, který 1. 1. 1998 získal právní subjektivitu díky iniciativě A. Měšťana ve svazku Akademie věd České republiky. Spolu s ředitelem Slovanského ústavu prof. A. Měšťanem (1930–2004) systematicky budoval oddělení literárněvědné slavistiky a participoval na projektech analyzujících ohlas východoslovanských, jihoslovanských a západoslovanských literatur v českém písemnictví. Jeho vynucený „odchod“ (jako nejvýraznější mezinárodně uznávané vědecké autority) ze Slavie a tím přerušení kontaktů se Slovanským ústavem (kde se bohužel velmi zklamal z některých lidí, s kterými dlouhodobě spolupracoval a kterým i pomáhal), kde ještě v letech 1998–2002 vykonával funkci předsedy vědecké rady, znamenal faktický zánik literární vědy postavené na vědeckých osobnostech a vědeckých kritériích v této instituci, kde Wollman pracoval téměř 55 let. Z osobních rozhovorů, které s ním vedl v posledním období autor tohoto článku, bylo zřejmé, že Wollman se těžko vyrovnával s provinciální atmosférou s převládajícím kariérismem nad slušností a hochštaplerstvím nad skutečnou vědou, které zasvětil celý život. V dosud nepublikované části rozhovoru Wollman skepticky poznamenal: „*Současný vývoj Slovanského ústavu mne velmi sklíčuje stejně jako osud časopisu Slavia, vzdaluje se to našim ryze vědeckým představám, které jsme si plánovali v 90. letech.*“¹⁷

Rovněž Wollmanovým odvoláním z postu šéfredaktora Slavie v roce 2004 skončila slavná tradice autonomního vedení tohoto časopisu, který se od dob M. Murka, jemuž pomyslnou štafetu počátkem 20. let 20. století předal samotný V. Jagić, řídil ryze vědeckými potřebami oboru a dokázal odolávat nejrůznějším ideologickým či osobním tlakům. K nepsaným zákonům tohoto časopisu totiž patřilo, že v jeho redakci mohli pracovat pouze odborníci, kteří tvořivě rozvíjeli svůj obor, jako např. M. Murko, K. Krejčí, F. Wollman, J. Horák, K. Horálek, B. Havránek ad. Jejich jmenování bylo výlučnou kompetencí redakce a především šéfredaktora s velkou profesní a morální autoritou, do které vědomě nezasahovalo ani nejrůzněji orientované vedení ústavu, ať už se jednalo o jakoukoli pohnutou dobu (např. počátek druhé světové války, stalinistická 50. léta, normalizační éra apod.). Redaktorství Slavie bylo nutné si zasloužit: Wollman v této souvislosti uváděl příklad K. Krejčího, který v 30. letech potřeboval získat habilitaci, aby mohl být vytištěn jako sekretář časopisu na jeho obálce, byť tuto funkci neformálně vykonával řadu let předtím. Wollman proto často připomínal výrok svého učitele z pražské fakulty a pozdějšího kolegu a přítele, slavného strukturálního jazykovědce B. Havránka: „*Z redakce Slavie se neodchází, ale odnáší. Slavii sloužit není zaměstnání ani povolání, to je čest!*“

¹⁷ Citováno podle záznamu z rozhovoru se S. Wollmanem, zachyceného v květnu 2010. Rozhovor se připravuje k publikování.

Autor těchto řádků svého učitele starší české literatury na pražské filozofické fakultě a pozdějšího kolegu ve Slovanském ústavu vždy vnímal jako přísnou badatelskou autoritu, která intelektuálně převyšovala své okolí, dále jako noblesního diskutéra a šarmantního vypravěče, v jehož charakteru a fyziognomii se odrazily nejlepší geny a rodové dispozice předků; v živé paměti také zůstává jeho jazyková vybavenost, schopnost komunikovat v řadě světových a téměř ve všech slovanských jazycích (je málo známým faktem, že Wollman v letech 1950–1967 překládal z ruštiny původní divadelní hry, z nichž některé připravil pro vysílání Československého rozhlasu). Třeba vyzdvihnout také jeho obyčejnou lidskou slušnost a laskavost (která se dnes, jak sám zjistil ve svém „domovském“ ústavu, už v našich kruzích „nenosí“), schopnost empatického vcítění a především přirozené nadání diplomatického vyjednavče zvyklého suverénně se pohybovat v lidsky i politicky složitém prostředí Mezinárodního komitétu slavistů, který často takticky lavíroval mezi politikou a filologií, mezi mocenskými zájmy nejrůznějších skupin. Ačkoli Wollmanova badatelská rozhleděnost, schopnost teoretického myšlení a všestranná erudice byla oceňována zejména v zahraničí, i v česko-slovenském prostředí, které v současnosti často zapomíná na zasloužilé osobnosti svých oborů, zůstal skutečnou legendou slovanské filologie a důstojným pokračovatelem české, resp. česko-slovenské školy literární komparatistiky.